FORTIZZI ERODJANI FID-DEŻERT: MASADA

Noel Muscat ofm

Fiż-żona tan-nofsinhar tal-Baħar il-Mejjet hemm il-fortizza ta' Masada, fortizza fuq muntanja fid-deżert. Din hi waħda mill-aktar fortizzi tad-deżert imponenti ta' Erodi, li tħares direttament fuq il-Baħar il-Mejjet. Fuq ix-xaqliba tal-lvant tagħha din l-għolja għandha rdum wieqaf ta' 450m fuq il-Ħondoq tal-Baħar il-Mejjet, filwaqt li fuq il-punent tinsab 100m

fuq il-kumplament tad-deżert ta' madwarha. Il-viżitaturi jitilgħu fuq din il-fortizza bil-funikular, jew inkella bil-mixi fuq mogħdija, magħrufa bħala l-mogħdija tas-serp.

Id-dokumentazzjoni rigward Masada tiġina mill-istoriku Lhudi, Josephus Flavius, fl-opra tiegħu *De bello Judaico* (Il-Gwerra tal-Lhud). Skont Josephus, Erodi l-Kbir bena din il-fortizza fis-snin 37-31 QK, bl-intenzjoni li jagħmel minnha residenza tas-sajf u post ta' kenn għalih innifsu fi żmien ta' gwerra. Fuq il-faċċata tat-tramuntana tal-muntanja, Erodi bena palazz mill-isbaħ fuq tliet livelli. Matul l-Ewwel Rewwixta tal-Lhud kontra r-Rumani fis-sena 66 WK, grupp ta' ribelli Lhud ħarbu u ġew isibu kenn fuq din l-għolja ta' Masada, li kienet tassew imperrċa hekk fl-għoli li kien impossibbli li tintrebaħ. Huma baqgħu hemm speċjalment wara l-qerda tat-Tempju fis-sena 70 WK. Ħafna minn dawn ir-ribelli kienu Zeloti li kienu ġew flimkien mal-familji tagħhom u ssakkru fil-fortizza għal sentejn sħaħ. Fis-sena 70 WK il-Gvernatur Ruman Flavius Silva ddeċieda li jattakka Masada permezz tal-*Legio Decima Fretensis*. Hu waqqaf il-kamp militari fil-bażi tal-muntanja u assedja l-fortizza għal ħafna xhur. Is-suldati u l-priġunieri tal-gwerra bnew rampa enormi b'eluf ta' tunnellati ta' ħamrija u ġebel fuq ix-xaqliba tal-punent tal-muntanja. Fir-rebbiegħa tas-sena 74 WK huma rnexxielhom jitilgħu u jixxabbtu mal-ħitan, u b'arma enormi tal-ħadid bil-ponta faqgħu l-ħajt tad-difiża tal-fortizza. Meta daħlu sabu tilqagħhom dehra tal-biki. L-assedjati, li kienu mmexxija minn Eleazar ben Yair, kienu ddeċidew li jaħarqu l-fortizza u jikkommettu suwiċidju tal-massa biex ma jinħaftux priġunieri ħajjin mir-Rumani. Id-960 abitanti tal-fortizza kienu kollha mejtin, ħlief għal żewġ nisa li kienu nħbew u li rrakkontaw il-ġrajja lir-Rumani.

Għall-poplu Lhudi l-fortizza ta' Masada baqgħet simbolu ta' kobor nazzjonali u eroiżmu. Is-sit baqa' minsi u abbandunat sakemm ġie skopert fl-1842. L-iskavi saru minn Yigail Yadin fl-1963-65 u kixfu l-fortizza u l-bini kollu tagħha.

Il-fortizza ta' Masada għandha forma ta' maqrut u tokkupa l-quċċata tal-għolja li hi altipjan (600m x 300m). Kienet imdawra minn swar ħoxnin u torrijiet ta' difiża mad-dawra kollha, telgħin dritt mix-xifer tar-rdum. Il-ħażna tal-ilma kienet garantita minn ċisterni enormi mħaffrin fis-sezzjoni tal-majjistral tal-muntanja, li kienu jiġbru fihom l-ilma tax-xita u jipprovdu sigurtà wkoll fi żmien ta' assedji twal. Il-parti tat-tramuntana tal-fortizza kienet l-aktar parti abitata, u fiha kien hemm palazz amministrattiv, mħażen, banjijiet pubbliċi, u diversi abitazzjonijiet li mbagħad ġew okkupati miż-Żeloti.

L-attrazzjoni ewlenija tal-muntanja hi l-palazz ta' Erodi mibni fuq tliet livelli qishom tliet terrazzi wieħed fuq l-ieħor. Il-palazz kien mibni fuq il-punta tat-tramuntana tal-muntanja,

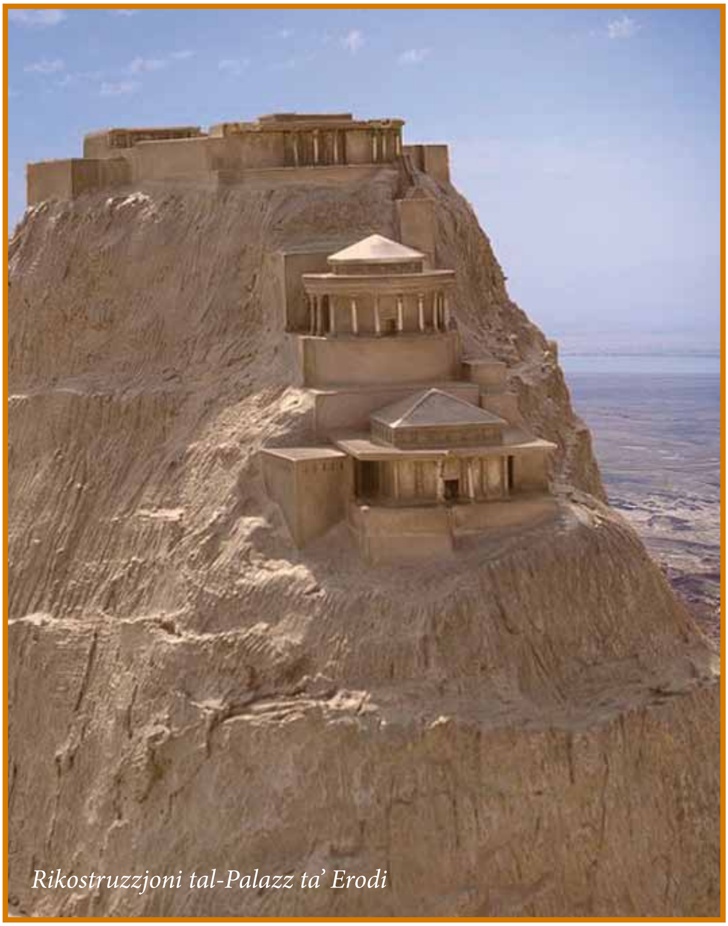
Rikostruzzjoni tal-Palazz ta' Erodi

fejn hemm irdum li minnu wieħed għandu veduta mill-isbaħ tal-Baħar il-Mejjet u tal-Ħondoq. Fuq il-livell superjuri kien hemm il-kwartieri residenzjali tal-palazz b'gallerija ċirkulari madwar. Instabu ħafna fdalijiet ta' mużajċi fil-palazz. Il-livelli inferjuri kienu jservu għal skopijiet ta' divertiment u mistrieħ. Il-livell ċentrali kellu kolonni madwar bitħa. Il-livell ta' taħtnett kien kwadru u kellu wkoll bitħa ċentrali mdawra bil-portiċi.

Hemm palazz ieħor fuq ix-xaqliba tal-punent tal-muntanja. Dan hu l-akbar binja li hemm f'Masada. Kien jinsab maġenb il-bieb tal-punent li kien iservi bħala d-daħla ewlenija tal-fortizza. Il-palazz kien iservi bħala l-bini amministrattiv ewlieni, kif ukoll bħala l-palazz ċerimonjali tas-sultan.

Fuq l-istess sezzjoni tal-muntanja, l-arkeoloġi sabu l-fdalijiet ta' sinagoga żgħira li kienet tħares lejn il-majjistral fid-direzzjoni ta' Ġerusalemm. Is-sinagoga kienet użata miż-Żeloti matul ir-rewwixta u hi waħda mill-eqdem sinagogi li nstabu u li jeħduna lura għal qabel il-qerda tat-Tempju fis-sena 70 WK. Il-fdalijiet ta' iskrizzjoni li tindika l-isem ta' qassis instabu fis-sinagoga, kif ukoll fdalijiet ta' rotoli mid-Dewteronomju u r-rakkont tal-viżjoni tal-għadam niexef ta' Eżekjel 37.

Fiċ-ċentru tal-fortizza fuq il-muntanja hemm il-fdalijiet ta' Knisja Biżantina li jindikaw li wara li l-fortizza ġiet meqruda u abbandunata għal xi żmien serviet biex fiha jgħixu monaċi f'epoka Biżantina.

Sal-lum il-ġurnata Masada hi simbolu tad-determinazzjoni tal-poplu Lhudi li jkun poplu ħieles minn kull ħakma barranija fl-art li jqisha tiegħu bi dritt, u l-viżitaturi f'dan is-sit joħorġu b'għarfien approfondit ta' din id-determinazzjoni iebsa ta' nazzjonaliżmu.

Ir-rakkont tal-waqgħa ta' Masada

Ir-rakkont tat-tmiem traġiku ta' Masada jagħtihulna l-istoriku Lhudi Josephus Flavius, fl-opra tiegħu *De Bello Judaico* (*Il-Gwerra tal-Lhud*), Ktieb 7, Kapitli 8 u 9, li minnhom hawnhekk sejrin inġibu siltiet.

"Meta Bassus miet fil-Lhudija, Flavius Silva daħal floku bħala prokuratur hemmhekk. Hu ra li l-pajjiż kollu kien intrebaħ fil-gwerra, u li kien fadal biss fortizza waħda li kienet għadha f'idejn ir-ribelli. Għalhekk hu ġabar l-armata tiegħu li kienet tinsab f'postijiet differenti, u mar għamel spedizzjoni kontriha.

Din il-fortizza kienet tissejjaħ Masada. Kienet inħatfet minn ċertu Eleazar, raġel ta' ħila, u kmandant tas-Sikari, li kienu ħadu l-fortizza taħt idejhom. Kien imnissel minn Ġuda li kien ikkonvinċa lil-Lhud biex ma jċedux għat-taxxi meta kien ġie fil-Lhudija Cyrenius. Kien dak iż-żmien li fih is-Sikari nġabru flimkien kontra dawk li riedu joqogħdu għar-Rumani, u kienu jqisuhom bħala għedewwa tagħhom f'kull sens, talli huma kienu biegħu l-ħelsien li l-Lhud kienu jqisuh bħala li jrid jinkiseb akkost ta' kollox. Dawn kienu jqisu li kienu jippreferu l-jasar taħt ir-Rumani…

Mela ġara li ġie dan il-ġeneral Ruman u mexxa l-armata tiegħu kontra Eleazar u dawk is-Sikari li kienu qed iżommu l-fortizza ta' Masada flimkien miegħu. Hu bena ħajt madwar il-fortizza kollha, hekk li l-ebda wieħed minn dawk li kienu assedjati ma seta' jaħrab. Hu bagħat diversi mill-irġiel tiegħu biex jgħassu madwar. Waqqaf il-kamp tiegħu f'post li kien jaqbel li minnu jassedja l-fortizza fil-punt li fih l-irdum tal-blat li kien idawwar il-fortizza kien jidher l-aktar faċli biex wieħed jersaq lejn dik il-muntanja. Minkejja dan kien post diffiċli biex fih wieħed iġib proviżjonijiet; għax mhux biss ried jinġieb l-ikel lill-armata minn distanzi kbar, imma l-ilma wkoll ried jinġarr lejn il-kamp, għax ma kien hemm l-ebda nixxiegħa fil-qrib. Meta Silva kien wettaq dawn it-tħejjijiet kollha minn qabel hu beda jassedja dan il-post, li kien fortizza qawwija, li issa nitkellem dwarha.

Il-fortizza kienet tinsab fuq blata li kienet kbira ħafna mad-dawra kollha u kienet tinsab fil-għoli. Kienet imdawra minn kull naħa minn widien hekk profondi li l-għajn ma kinetx tasal fil-qiegħ tagħhom. L-irdumijiet tagħha kienu hekk weqfin li l-ebda bhima ma setgħet tgħaddi mill-irdum, ħlief f'żewġ postijiet fejn dan joffri l-possibilità li wieħed jitla' fuq il-muntanja. Waħda minn dawn il-mogħdijiet kienet titla' fuqha mill-Għadira ta' Asphaltiris (Baħar il-Mejjet) lejn id-direzzjoni tal-lvant, filwaqt li l-mogħdija l-oħra kienet titla' min-naħa tal-punent u kienet eħfef. L-ewwel mogħdija kienet tissejjaħ is-*Serp*, minħabba li kienet titkagħweġ u ddur fuqha nnifisha. Jekk wieħed jiżloq żgur jaqa' għall-mewt minħabba li f'kull naħa hemm abiss profond u preċipizzju, li hu biżżejjed biex inaqqas il-kuraġġ tal-ġisem bit-terrur li jdaħħal fil-moħħ ta' dak li jkun. Fuq il-quċċata tal-għolja, Ġonatan il-qassis il-kbir kien bena fortizza u semmieha Masada. Warajh reġa' bena l-fortizza r-re Erodi fuq skala grandjuża. Hu wkoll bena ħajt madwar il-quċċata tal-għolja b'ġebel bajdani. Kien tnax-il kubit għoli u tmienja wiesgħa. Il-ħajt kellu wkoll tmienja u tletin torri, li kull wieħed minnhom kien ħamsin kubiti għoli. Ir-re żamm għalih il-quċċata tal-muntanja, li kienet ċatta. Fuq dan il-post hu bena palazz qrib it-telgħa tal-punent. Dan kien jinsab ġewwa u taħt is-swar taċ-ċittadella, imma mxaqleb lejn it-tramuntana. Il-ħajt ta' dan il-palazz kien għoli u b'saħħtu, u kellu erba' torrijiet

fil-kantunieri li kienu għoljin sittin kubiti. Il-bini, il-btieħi u l-banjijiet tal-palazz kienu kollha lussużi u jqumu ħafna flus. Il-binja kienet imwieżna minn pilastri tal-ġebel fuq kull naħa, u l-ħitan u l-pavimenti kienu mżejnin minn ġebel ikkulurit. Erodi kien ukoll bena diversi ġwiebi biex fihom jaħżen l-ilma, u kien ħaffirhom fil-blat, f'kull wieħed mill-postijiet li kien jgħix fihom, kemm fuq kif ukoll madwar il-palazz. Kien irid li jaħżen l-ilma bl-abbundanza daqslikieku kellu funtani hemmhekk. Hu ħaffer ukoll triq mill-palazz, li kienet twassal fil-quċċata tal-muntanja, imma li ma kienx faċli li wieħed jaraha jekk ikun barra mis-swar. Quddiem it-triq tal-punent hu bena torri kbir fl-iktar post dejjaq, f'distanza ta' xi elf kubiti mill-quċċata tal-muntanja. Hekk iċ-ċittadella kienet iffortifikata kemm min-natura kif ukoll mill-idejn tal-bnedmin, u kienet tbiegħed l-attakki tal-għedewwa.

Rigward l-imħażen li kien hemm fil-fortizza ngħidu li kienu jgħaġġbuk għall-kobor tagħhom u l-mod kif jippreservaw l-ikel. Hawnhekk Erodi ħażen il-qamħ fi kwantitajiet kbar hekk li jkun suffiċjenti biex diversi rġiel jgħixu hemmhekk għal żmien twil. Ħażen ukoll l-inbid u ż-żejt bl-abbundanza, kif ukoll kwantitajiet kbar ta' tamar. Dan kollu sabu Eleazar meta hu u s-Sikari ħatfu l-fortizza taħt idejhom. Dan il-frott kien għadu frisk, u mhux inferjuri għall-frott li jinġieb ġdid, għalkemm kienu għaddew kważi mitt sena minn meta Erodi kien ġab dawn il-proviżjonijiet sakemm dan il-post rebħuh ir-Rumani.

Erodi kien ħejja din il-fortizza għax hekk ried, bħala kenn minn żewġ perikli; il-periklu li l-ġemgħa tal-Lhud kienu jiddeponuh u jqiegħdu s-slaten li kellhom qabel fil-gvern; u l-periklu l-ieħor li kien jibża' aktar minnu, jiġifieri li Kleopatra, reġina tal-Eġittu ma kinetx taħbi l-intenzjonijiet tagħha, imma kienet ta' spiss titkellem ma' Antonju u tgħidlu biex jeħles minn Erodi, biex hekk hi takkwista s-saltna tal-Lhudija. Ma nistagħġbux li Antonju ma riedx iċedilha, imma hu kien sar skjav tagħha minħabba l-passjoni li kien iħoss għaliha. Il-biża' minn dawn il-perikli ġiegħlet lil Erodi jibni mill-ġdid Masada, u hekk iħalliha biex ir-Rumani jeqirduha f'din il-gwerra tal-Lhud.

Billi l-kmandant Ruman Silva kien issa bena ħajt fuq barra, madwar dan il-palazz, kif diġà għidna, u b'hekk wettaq għemil li bih b'ċertezza kien ikun jaf li ħadd mill-assedjati ma seta' jaħrab, hu ħa ħsieb imexxi l-assedju personalment, u sab post wieħed li fih seta' jibni r-rampa tal-assedju. Wara t-torri li kien jiżgura t-triq li kienet twassal fil-palazz, li kien jinsab fuq l-għolja fin-naħa tal-punent, kien hemm biċċa blata ħierġa 'l barra imma prominenti ħafna, li kienet tinsab xi tliet mitt kubit taħt l-ogħla parti ta' Masada; din kienet tissejjaħ il-Promontorju l-Abjad. Hekk hu mar fuq dik il-blata u ordna lill-armata li jġibu l-ħamrija. Huma bdew

jaħdmu għalenija u b'numru kbir tagħhom kollha flimkien, u bdew itellgħu r-rampa li saret solida għal tul ta' xi mitejn kubiti. Imma din ma kinetx għolja biżżejjed biex jużaw minn fuqha l-magni tal-assedju li kellhom itellgħu fuqha. Kien jeħtieġ biċċa xogħol oħra li biha jtellgħu ġebel kbar magħqudin flimkien fuq din ir-rampa, għal għoli u wisgħa ta' ħamsin kubiti. Il-magni li kellhom kienu bħal dawk li kien uża għall-assedji Vespasjanu, u warajh Titu. Kien hemm ukoll torri li kien jogħla għal sittin kubiti, u li kien miksi kollu bil-ħadid, li minnu r-Rumani kienu jwaddbu vleġeġ u ġebel mill-magni, biex bihom iġiegħlu lil dawk li kienu qed jiġġieldu minn fuq il-ħitan biex jirtiraw, hekk li ma jkunux jistgħu jittawlu ħalli jaraw ir-Rumani x'kienu qegħdin jagħmlu. Fl-istess ħin Silva ordna li ssir arma kbira tal-ħadid bil-ponta li tirfed is-swar, u biex jimbuttawha ta' spiss kontra l-ħitan. B'diffikultà din l-arma kissret parti mis-sur u kienet se tinfdu. Imma s-Sikari malajr ħaffu u bnew ħajt ieħor fuq ġewwa, li jkompli jiflaħ għad-daqqiet minn din l-arma tal-gwerra; kien għalhekk li bnewh minn ġebel aktar artab u mimli bl-imramma, hekk li kien jiflaħ aktar għad-daqqiet bla ħniena tal-ħadid bil-ponta li jkisser il-ġebel. Huma bnew hekk: qiegħdu travi kbar tal-injam fit-tul, wieħed wara l-ieħor; kien hemm żewġ fillieri paralelli waħda mal-oħra, u mbegħdin minn xulxin daqs kemm kienet titlob il-wisgħa tal-ħajt, b'ħafna ħamrija fl-ispazju bejn dawn iż-żewġ fillieri. Biex din il-ħamrija ma ċċedix poġġew ukoll travi bejn iż-żewġ travi kbar biex isaħħuhom, u hekk rabtuhom flimkien. Din kienet biċċa xogħol ta' bini veru, għax aktar ma kien iħabbat magħhom il-ħadid ippuntat, aktar kien iġiegħel l-istruttura tingħaqad flimkien u ssir aktar b'saħħitha minn qabel. Meta Silva ra dan ħaseb li l-aħjar soluzzjoni tkun li jagħti n-nar lill-ħajt. Għaldaqstant ordna lis-suldati biex jitfgħu ħafna torċi mixgħulin fuq il-ħajt, li billi kellu fih ħafna injam, malajr ħa n-nar, hekk li n-nar tferrex sa ma sar ħuġġieġa kbira. Issa għall-bidu, meta qabdu n-nirien beda jonfoħ riħ mit-tramuntana li kien ta' xkiel għar-Rumani; għaliex dan ir-riħ beda jġib in-nirien 'l isfel hekk li ddispraw li l-magni tal-gwerra tagħhom jieħdu n-nar. Imma wara

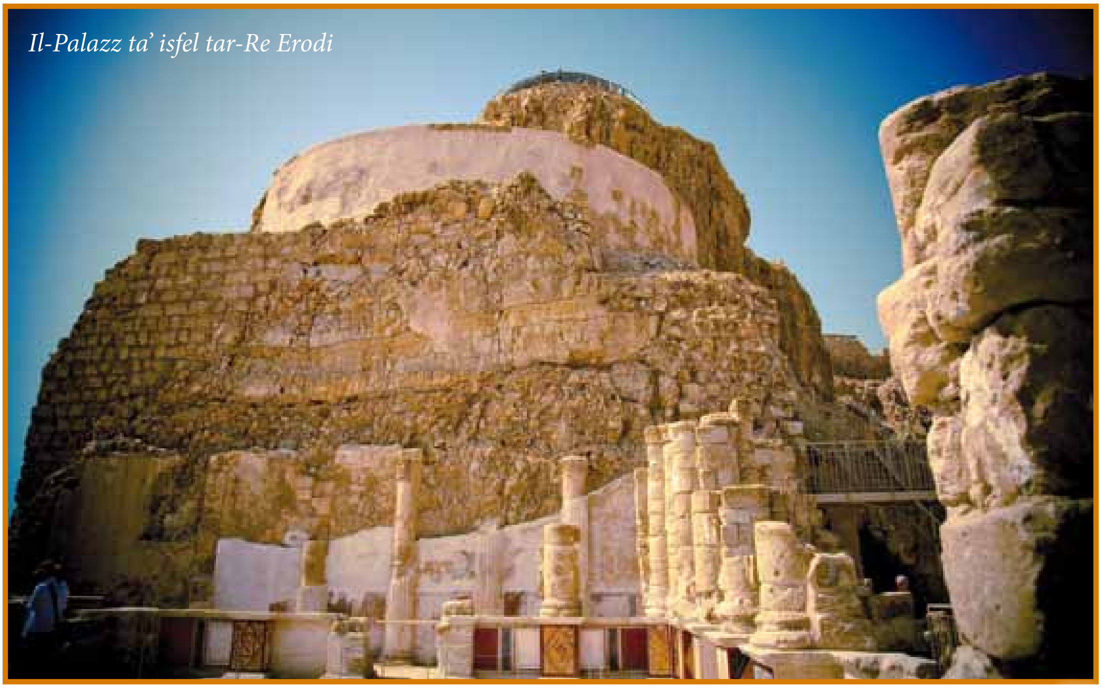
Il-Palazz ta' isfel tar-Re Erodi

Fdalijiet tal-kamp tar-Rumani

ftit ir-riħ ġie min-nofsinhar, u beda jonfoħ kuntrarju u jġorr in-nirien dejjem aktar qrib il-ħajt, li issa ħa n-nar fil-ħxuna kollha tiegħu. Hekk ir-Rumani, megħjunin minn Alla, marru lura lejn il-kamp tagħhom ferħanin, u ddeċidew li jattakkaw l-għedewwa tagħhom l-għada filgħodu. F'dak il-lejl għamlu għassa aktar iebsa biex ħadd mil-Lhud ma jkun jista' jaħrab mingħajr ma jinkixef.

Eleazar, iżda, qatt ma ħolom li jaħrab, u ma kienx jippermetti lil ħadd li jagħmel dan. Meta ra li l-ħajt kien inħaraq bin-nar, u li hu ma setax isib mod ieħor biex jaħarbu u lanqas kellu post għal aktar kuraġġ, u meta beda jaħseb dwar dak li r-Rumani kienu kapaċi jagħmlu lilhom, lin-nisa tagħhom u lil uliedhom, kieku kellhom jidħlu fil-fortizza, hu deherlu li l-aħjar rimedju kien li kulħadd jiġi maqtul. Billi hu qies li din kienet l-aħjar deċiżjoni li seta' jieħu fiċ-ċirkustanzi, hu ġabar miegħu lill-aktar kumpanji kuraġġużi li kellu, u inkuraġġihom biex jagħmlu dak li ħaseb billi kellimhom b'dan il-mod:

'Ħbieb ġenerużi tiegħi, billi minn żmien ilu aħna ħlifna li qatt ma nkunu qaddejja tar-Rumani, u tal-ebda bniedem ieħor ħlief ta' Alla nnifsu, li waħdu hu l-Mulej veru u ġust tal-umanità, issa wasal iż-żmien li jobbligana li nwettqu din id-deċiżjoni fil-prattika. Ma għandniex inċanfru lilna nfusna qisna wettaqna xi kuntradizzjoni, għaliex filwaqt li ma ridniex inkunu lsira qabel, għalkemm mhux mingħajr periklu għalina, issa flimkien mal-jasar ikollna nagħżlu kastigi li ma nifilħux għalihom u li għalihom jirriduċuna r-Rumani dment li għadna ngħixu. Aħna konna l-ewwel li qomna kontrihom, u aħna l-aħħar li qed niġġildulhom. Jien inqis dan bħala favur li Alla tana, dment li għadu fil-poter tagħna li mmutu ta' eroj, fi stat ta' ħelsien, mhux bħal fil-każ ta' sħabna l-oħrajn li sfaw mirbuħa. Hu ċar li għada ġejjin biex jeħduna; imma għad fadlilna l-għażla li mmutu b'mod glorjuż, flimkien mal-ħbieb għeżież tagħna. Dan l-għedewwa tagħna ma jistgħux iżommuna milli nagħmluh, għalkemm huma jixtiequ jeħduna ħajjin … Aħna nafu li l-istess Alla tagħna, li kien iffavorixxa l-ġens tal-Lhud, issa kkundannhom għall-qerda; dan għaliex Hu deher inkurlat għalina, u ppermetta l-qerda ta' ħafna bnedmin, u ħalla l-belt qaddisa tiegħu tiġi maħruqa mill-għedewwa. Sa issa aħna rnexxielna nżommu lilna nfusna, u lilna nfusna biss, fi stat ta' ħelsien, u ma aħniex ħatja ta' xi dnub kontra Alla … Ejjew inħallu li n-nisa tagħna jmutu qabel ma jiġu abbużati, lil uliedna jmutu qabel ma jduqu l-jasar, u wara li nkunu qtilnihom ejjew nagħmlu l-istess favur wieħed lill-ieħor, u hekk inħarsu l-ħelsien tagħna. Imma qabel ejjew neqirdu l-fortizza bin-nar; għaliex jiena żgur li dan ikun ta' dispjaċir għar-Rumani, la ma jkunux jistgħu jaħkmu la lil ġisimna u lanqas il-ġid tagħna; ejjew neqirdu kollox imma nħallu l-proviżjonijiet biex nuruhom li aħna ma mitniex għax konna bil-ġuħ, imma għax ma ridniex nissagrifikaw il-ħelsien tagħna għall-jasar.'

Dan kien id-diskors li

għamlilhom Eleazar. Imma l-opinjoni ta' dawk li semgħuh kienet differenti; għax għalkemm xi wħud minnhom kienu mimlijin ħeġġa biex ipoġġu l-parir tiegħu fil-prattika, u dan kien jogħġobhom, u kienu jaħsbu li l-mewt kienet ħaġa tajba, imma dawk li kienu dgħajfin ġiethom ħniena min-nisa u l-familji tagħhom … Meta Eleazar ra lil dawk in-nies hekk imbeżżgħin, beda jibża' li jaqtgħu qalbhom u jtaffu l-qawwa ta' dak li kien qalilhom; b'hekk hu ma hediex jeżortahom, imma tħeġġeġ b'qawwa akbar u qalilhom …:

'Billi aħna kellna tama ġeneruża li ddeludietna, ukoll jekk forsi aħna nkunu kapaċi nagħmlu vendetta mill-għedewwa tagħna, issa jidher ċar li aħna sfajna waħedna f'dan il-hemm, u għalhekk ejja nħaffu biex immutu ta' nies kuraġġużi. Ejjew nuru ħniena magħna nfusna, ma' wliedna, man-nisa tagħna sakemm għadna nistgħu nuru ħniena lejhom; għaliex aħna twelidna biex immutu, u l-istess ngħidu għal dawk li aħna nissilna … Billi għad għandna idejna ħielsa u għadhom iżommu x-xabla, ejjew mela naqdu dan il-pjan glorjuż tagħna; ejjew immutu qabel ma nsiru lsira taħt l-għedewwa tagħna, u ejjew noħorġu minn din id-dinja, flimkien ma' wliedna u n-nisa tagħna, fi stat ta' nies ħielsa. Dan hu dak li jikkmandawna l-liġijiet tagħna biex nagħmlu, u li n-nisa tagħna u wliedna jixtiequ li nwettqu; mhux biss, imma hu Alla nnifsu li ġab dan il-bżonn fuqna; filwaqt li r-Rumani jixtiequ l-kuntrarju, u jibżgħu li xi wħud minna jmutu qabel ma jaqbduna. Ejjew mela nħaffu, u ma nħalluhomx igawdu dan il-pjaċir, għax huma jixtiequ li jaħkmuna taħt il-qawwa tagħhom. Ejjew inħallu eżempju li jnissel stagħġib għall-mewt tagħna, u l-ammirazzjoni tagħhom għad-deċiżjoni iebsa tagħna.'

Filwaqt li Eleazar kien għadu jħeġġiġhom ilkoll waqqfuh, u bdew iħaffu biex iwettqu dan ix-xogħol tagħhom, bħallikieku kienu maħkuma minn ġenn ta' moħħ. Kulħadd mar għal triqtu, deċiż li jwettaq xogħlu qabel l-oħrajn; hekk kienet qawwija l-ħeġġa li kellhom li joqtlu lin-nisa tagħhom, lil uliedhom, u lilhom infushom ukoll! U meta ġew biex iwettqu din il-ħidma l-kuraġġ ma naqashomx, kif wieħed jista' jimmaġina, imma żammew qawwija l-istess riżoluzzjoni li kienu ħadu mingħajr ma qagħdu jaħsbuha. Għalkemm kienu semgħu d-diskors ta' Eleazar kull wieħed minnhom żamm l-istess passjoni naturali ta' mħabba għalih innifsu u għall-familja tiegħu, għaliex dak ir-raġunament dehrilhom li kien wieħed ġust, ukoll għal dawk li kienu l-aktar qrib tagħhom. Hekk l-irġiel għannqu lin-nisa tagħhom bil-ħlewwa u ħadu lil uliedhom fi drieghhom u bisuhom fit-tul qabel infirdu minnhom, b'għajnejhom mimlijin dmugħ. Fl-istess ħin wettqu dak li kienu ddeċidew li jagħmlu bħallikieku kienu nies barranin li ġew biex joqtlu; ma kellhom l-ebda konfort minn dan ħlief il-ħtieġa li ġegħlithom iwettqu din l-eżekuzzjoni, biex jevitaw il-periklu li jsofru f'idejn l-għedewwa tagħhom. Il-hemm li kienu fih ġegħelhom joqtlu lin-nisa tagħhom u lil

Dehra tal-Fortizza ta' Masada

Fdalijiet tal-Knisja Biżantina ta' Masada

uliedhom b'idejhom stess, bħallikieku dan kien l-inqas għemil ta' ħażen li kellhom quddiem l-għażla tagħhom. Billi ma felħux iġorru n-niket li kienu fih minħabba dak li kienu wettqu, u waqt li qiesu min kienu dawk li huma qatlu u ma ridux jgħixu l-inqas spazju ta' ħin warajhom, huma xeħtu l-iġsma kollha gozz wieħed u tawhom in-nar. Imbagħad għażlu minn fosthom għaxart irġiel bix-xorti biex joqtlu lill-oħrajn kollha; kull wieħed inxteħet maġenb martu u wliedu mal-art u għannaqhom miegħu filwaqt li offra għonqu għad-daqqiet ta' xabla ta' dawk li, mingħajr biża', qatluhom ilkoll. Dawn imbagħad tellgħu x-xorti bejniethom biex jaraw min kellu jkun dak li joqtol lid-disgħa l-oħrajn, u mbagħad joqtol lilu nnifsu. B'hekk dawk kollha kellhom il-kuraġġ meħtieġ biex ma jkunux wara l-oħrajn f'dak li għamlu u sofrew, u fl-aħħarnett kollha offrew għonqhom għal dawk li qatluhom. L-aħħar wieħed ta ħarsa madwaru biex jara jekk kienx għad hemm xi ħadd fost il-maqtulin li kellu bżonn li jgħinu biex imut. Meta ntebaħ li kienu kollha mietu, b'qawwa kbira hu nifed lil ġismu bix-xabla, u waqa' mejjet fost qrabatu. B'hekk dawn in-nies mietu bl-intenzjoni li ma jħallu l-ebda wieħed minnhom ħaj ħalli jkun ilsir tar-Rumani. Minkejja dan kien hemm mara anzjana, u mara oħra li kienet tiġi minn Eleazar, li kienet aktar nobbli min-nisa l-oħrajn għall-għerf u l-għaqal tagħha, flimkien ma' ħamest itfal, kienu nħbew fl-għerien taħt l-art, u li ġarrew magħhom l-ilma biex jixorbu. Hemmhekk huma baqgħu moħbija filwaqt li l-oħrajn kienu mehdijin biex joqtlu lil xulxin. Dawk li mietu kienu disa' mija u sittin, inklużi n-nisa u t-tfal. Dan il-qtil tal-biża' seħħ fil-ħmistax-il jum tax-xahar ta' Xanthicus (Nisan).

Issa r-Rumani kienu stennew li filgħodu kellhom jiġġieldu. Wara li libsu l-armaturi tagħhom, poġġew pontijiet ta' planki fuq is-slielem mir-rampa, biex jagħtu l-assalt lill-fortizza. Imma meta għamlu hekk ma raw lil ebda għadu joħroġ kontrihom, imma sabu solitudni terribbli minn kull naħa, u nar kbir fil-palazz, kif ukoll silenzju perfett. Ippruvaw jifhmu dak li ġara. Fl-aħħar taw għajta kbira biex jaraw jekk jistgħux joħorġu lil xi ħadd minn hemm ġew. In-nisa moħbija semgħu l-ħoss u ħarġu mill-għar taħt l-art li fih kienu nħbew, u infurmaw lir-Rumani dwar dak li kien ġara. Huma ddeskrivew dak li kien ingħad u li kien seħħ u l-mod kif dan seħħ. Imma r-Rumani ma ridux għall-ewwel jemmnu f'azzjoni ta' disperazzjoni bħal dik. Huma ppruvaw ukoll jitfu n-nar, u marru lejn il-palazz, fejn sabu quddiemhom ix-xena tal-kotra tal-maqtulin. Għalkemm ħaġa bħal din kienu għamluha l-għedewwa tagħhom, huma ma ħadux gost b'dak li raw quddiem għajnejhom. Lanqas ma naqsu li jistagħġbu u jammiraw il-kuraġġ tal-fehma, u l-istmerrija tal-mewt li numru hekk kbir ta' bnedmin kienu urew, hekk li għaddew minn esperjenza bħal dik."